

تاریخ

ایران

تاریخ مفصل ایران قدیم

www.KitaboSunnat.com

تاریخ ایران

تاریخ مفصل ایران قدیم

نگارش: حسن پیرنیا (مشیرالقولہ)

مدیر هنری و طراح جلد: سعید زاشکانی

تاریخ چاپ: ۱۳۹۰

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۱۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۳۵-۴-۱

نشانی: خیابان ایرانشهر/ تقاطع سمیه/ کوچه طهیر الاسلام

شماره ۵۵/ تلفن: ۸۸۸/۴۰۳۶۹

کلیه حقوق چاپ محفوظ است.

سرشناسه	پیرنیا، حسن، ۱۲۵۲-۱۳۱۴.
عنوان و نام پدیدآور	تاریخ ایران باستان: تاریخ مفصل ایران قدیم / حسن پیرنیا (مشرالنبوله)
مشخصات نشر	تهران: کارگاه فیلم و گرافیک سپاس، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهري	۱۳۲۴ ص
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۳۳۵-۴-۱
پادداشت	کتاب حاضر نخستین بار تحت عنوان «ایران باستان، یا، تاریخ مفصل ایران قدیمی با ۴۴ گراور و ۲ نقشه» توسط مطبعه مجلس در سال ۱۳۱۱ و سپس در سالهای مختلف توسط ناشران متفاوت منتشر شده است.
عنوان دیگر	ایران باستان، یا، تاریخ مفصل ایران قدیم با ۴۴ گراور و ۲ نقشه
موضوع	ایران - تاریخ - پیش از اسلام
رده بندی کنگره	۹۱۲۹۰ الف ۹ پ ۱۴۰ / DSR
رده بندی دیویی	۰۱/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۲۳۸۱۳۵۲

فهرست

نتیجه ۵۷

منابع تاریخ مشرق قدیم ۵۷
سرچشمه‌های نوین
خواندن خطوط قدیمه. کاوش‌ها (حفریات)
۱. خطوط قدیمه ۵۸

خط مصری قدیم ۵۸

خطوط میخی ۵۹

خط مملکت وان، خط هیتها ۶۱

خط فینیقی، خط عربستان جنوبی ۶۲

۲. کاوش‌ها ۶۲

مصر ۶۲

آسور ۶۳

بابل ۶۴

ایران ۶۵

سوریه ۶۶

فلسطین ۶۶

نوبی ۶۶

کارهای علما بعد از کشف سرچشمه‌های نوین

مرحله اولی ۶۷

مرحله دوم ۶۷

مرحله سوم ۶۸

مدخل

تذکر ۴۰

قسمت اول - کلیات

ازمنه پیش از تاریخ ۴۰

نژادها ۳۶

نژاد سفیدپوست ۴۲

نژاد زردپوست ۴۲

سایر نژادها ۴۳

زبانها ۴۴

خطوط ۴۵

منابع تاریخ ۴۶

قسمت دوم - مشرق قدیم

حدود مشرق قدیم در مکان و زمان ۴۷

اثرات وضع جغرافیایی مشرق قدیم ۵۰

نژاد ملل مشرق قدیم

بنی سام و بنی حام ۵۲

مهاجرت بنی سام به مصر ۵۴

مهاجرت بنی سام به عیلام ۵۵

مردمان شمالی مشرق قدیم ۵۵

مردمان آریانی ۵۶

سرچشمه‌های قدیم

۷۰. هرو دوت
 ۷۳. توسیدید، کزنفون، کتزیاس
 ۷۴. دی نن، مان تن
 ۷۵. برس، پولی بیوس
 ۷۶. دیودود سیسیلی، کرنیلیوس «انپوس»
 ۷۷. تروگ پومپه، گایوس پلینوس (پلین)، یوسف فلاویوس
 ۷۸. کنت کورث
 ۷۹. کرنیلیوس تاسی توس، پلوتارک
 ۸۰. آریان، فیلون
 ۸۱. ژوستن، آفریکن
 ۸۲. ازب (اوسویوس)، آم مین مارسلن، پروکوپ (پروکوپیوس)

کتاب راجع به جغرافیای عالم قدیم

۸۳. اراتس تن، استرابون
 ۸۴. ایزیدور خاراکی، موسی خورن

مورخین و نویسندگان ارمنستان

۸۴. مارآپاس کاتی نا
 ۸۵. باردسن، آگاتانژ
 ۸۶. فوستوس بیزانسی، زئوب گلاکی، موسی خورن
 ۸۷. الیزه وارتابد، لازار فاری

کتاب پهلوی

مؤلفین قرون اولیه اسلامی ۸۷

۸۸. ابن مقفع، جاحظ، طبری، بلاذری
 ۸۹. ابن خردادبه، دینوری، حمزة اصفهانی، ابن الندیم، مسعودی، اصطخری
 ۹۰. ابوالفرج اصفهانی، ابن حوقل، ابوریحان بیرونی، ثعالبی، المقدسی
 ۹۱. احمد مسکویه، ابن اثیر، یاقوت، ابن عبری، ابوالفداء، ابن خلدون
 ۹۲. ابن بطوطه
 ۹۲. سال شماری در مشرق قدیم

قسمت سوم - نظری به تاریخ بابل

آسور و عیلام

اول. کلدۀ قدیم

۱. سومر واکد ۹۴

۹۴. سومریها و اکدیها
 ۹۵. مذهب
 ۹۶. پاتسی های سومر، اکدیها و سلسله سامی
 ۹۶. قوت یافتن سومر
 ۹۷. انقراض دولت سومر به دست عیلامی ها
 ۹۷. کارهایی که سومری ها برای بشر کرده اند

۲. بزرگ شدن بابل

۹۸. سلسله اولی
 ۹۸. ستل حموری
 ۱۰۰. سلسله دوم، سلسله سوم «کاسی ها»، سلسله چهارم، سلسله پنجم

دوم. دولت آسور ۱۰۱

۱۰۲. آسور قدیم، آسور وسطی، آسور جدید

سوم. دولت عیلام ۱۰۳

۱۰۳. مقدمه، حدود عیلام
 ۱۰۴. نژاد، زبان، خط و مذهب شهر شوش
 ۱۰۴. تقسیم گذشته های عیلام
 ۱۰۵. عهد اول، عهد دوم، عهد سوم جنگ اول با آسور
 ۱۰۶. جنگ دوم
 ۱۰۶. آسوریانی پال و جنگ های او
 ۱۰۷. انقراض عیلام
 ۱۰۷. خاتمه

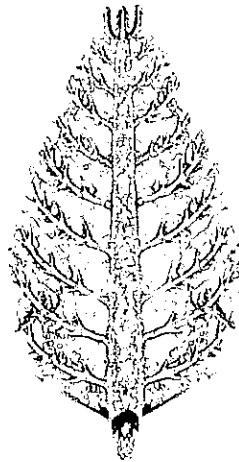
قسمت چهارم - مقدمۀ تاریخ ایران

شکل جغرافیایی فلات ایران ۱۰۸

۱۰۸. اول - در اعصار معرفت الارضی
 ۱۰۹. دوم - در عهد تاریخی و اکنون
 ۱۱۲. تأثیر شرایط جغرافیایی

آریان ها. شعبۀ ایرانی آنها ۱۱۳

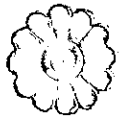
۱۱۴. آمدن آریان ها به فلات ایران

به نام خداوند بخشنده مهربان

بعد الحمد والصلوة، پس از انتشار «ایران باستانی» در پنج سال قبل، روشن دیده شد که عده‌ای زیاد از هموطنان مایل اند تاریخ مفصل ایران را بخوانند. این تمایل که حاکی از علاقه‌مندی ایرانیان به گذشته‌هاشان بود، مؤلف را بر آن داشت که از دنبال کردن تاریخ ایران به اسلوب «ایران باستانی» صرف نظر کرده به ترتیبی دیگر تاریخ مذکور را از سر گیرد. برای نیل به این مقصود دوره‌ای متصور بود:

۱. نوشتن تاریخ ایران قدیم به وسیله کتب زیادی که مورّخین و نویسندگان اروپایی در دو قرن اخیر، یعنی از زمانی که مشرق قدیم مخصوصاً جلب توجه علمای اروپائی را کرده، نوشته‌اند. ۲. رجوع کردن به خود منابع مستقیم و جمع‌آوری اطلاعاتی که در منابع زیاد پراکنده است. مؤلف اسلوب آخری را ترجیح داد، زیرا در رجوع به خود منابع یا به ترجمه‌های صحیح آن مزایایی هست که اتخاذ و اقتباس اطلاعات از دست دوم و سوم، آن مزایا را فاقد است. منابع به‌طور کلی عبارت است از: ۱. اسناد و مدارکی، که تقریباً دو سست سال قبل به این طرف کشف شده یا از حفاریات به دست آمده. ۲. نوشته‌ها و کتب متقدّمین. منابع نوع اخیر را راجع به ایران می‌توان از سه قسم دانست: قسم اول نوشته‌های مورّخین و نویسندگان است که مقصودشان در واقع امر نوشتن تاریخ ایران مستقلاً نبوده، بل به مناسبت مطلب یا موضوع ذکری از وقایع کرده‌اند، مثلاً یک نفر مصری یا بابلی و یونانی و رومی و ارمنی و چینی و غیره در عهد قدیم چیزهایی راجع به ایران در کتبشان ذکر کرده‌اند، ولی مقصودشان فقط این بوده که به مناسبت وقایع یا روابط و سایش ملت خودشان با ملت ایران کیفیات جنگ‌ها و حوادث دیگر را ضبط کرده باشند. قسم دوم کتاب کسانی است، که خواسته‌اند در تاریخ‌های عمومی خودشان قسمتی از کتاب

بنا

ایران باستان

را به ایران اختصاص بدهند. بالاخره عدّه‌ای از نویسندگان کتاب‌هایی راجع به شاهی یا به دوره مخصوصی از تاریخ ایران و یا از گذشته‌های شهر یا ولایتی از وطن ما نوشته‌اند (بعضی کتب هر سه قسم مذکور را در مدخل این تألیف اسم برده‌ایم و اسامی مابقی هم در جای خود خواهد آمد).

بنابر آنچه گفته شد موادی زیاد در مدّت قرونی که اگر کشفیات جدید و نتیجه حفاریات را هم در نظر گیریم، مدّتش لا اقل سه هزار سال می‌شود، روزگار برای تاریخ ایران نهیّه کرده است، ولی این موادّ به قدری متراکم یا غالباً پراکنده و پریشان است، که باید با زحمات زیاد آنها را جمع‌آوری و از هم تجزیه و تفکیک کرد. گذشته از این نکته صدها کتاب مهم که به زبان‌های مختلف در مدّت دو هزار و پانصد سال نوشته شده، به جز چند کتاب که انگشت شمار است، به زبان پارسی ترجمه نگشته. پس در صورتی هم که این کتاب‌ها و نوشته‌ها جمع‌آوری شود برای عدّه بسیار محدودی مثمر ثمر خواهد بود و تقریباً قاطبه مردم نه وسائل جمع‌آوری این همه کتاب را دارند و نه می‌توانند از مطالب آنها استفاده کنند.

پس از آنچه گفته شد روشن است که اگر رفع این نقص و نوشتن تاریخ مرتّب و مسلسلی مستقلاً برای ایران لازم باشد، باید این موادّ متنوّع پراکنده را جمع‌آوری کرده بایکدیگر سنجید و پس از تحقیق و تدقیق هر کدام را در تاریخ ایران به جای خود گذارد، با این نظر که یک ارتباط معنوی که مبتنی بر قاعده علیّت باشد، این قسمت‌ها را به هم ببندد بل بایکدیگر امتزاج دهد. معلوم است که این کار مستلزم مطالعاتی زیاد و صرف اوقات ممتدّی است، چنانکه نگارنده این نظر را در مدّت پنج سال برای سه قرن و نیم یا چهار قرن از تاریخ ایران، یعنی تا انقراض دولت هخامنشی و ابتدای استیلای عنصر یونانی بر مشرق قدیم، امتحان کرده (بی‌اینکه معلوم باشد که تا چه اندازه در این راه موفق شده است) و حال آنکه دوره‌هایی در پیش است که موادّ راجعه بیشتر متفرّق و پراکنده است. این هم روشن است که یک نفر نمی‌تواند از عهده جمع‌آوری تمام موادّ تاریخ ایران تا زمان معاصر برآید و مؤلف هم چنین امیدواری به خود ندارد، ولی به عقده «مالا یدرک کله لا یدرک کله» خواهد کوشید که این امتحان را تا آخر عهد اوّل تاریخ ایران موافق نظر مذکور به پایان برساند.

نگارنده به خوبی می‌داند که این تألیف عاری از نواقص نیست، ولی امیدوار است که با تکمیل وسایل در طبع‌های دیگر از نواقص آن بکاهد و خود تألیف هم کامل‌تر گردد.

تهران - فروردین ماه ۱۳۱۱

حسن پیرنیا